

Mehmed Akbaş: “Mergê Ciwanan Helal Nîyo”

Roportaj:
Seyîdxan
Kurij

Mehmed Akbaş:

“Hetanî încey, çend mi dest ra ame ez xeyalanê xwu dima şîyo û mi heyatê xwu de muzîk ra vêşêr sewbîna çî nêwaşt. Yanî muzîk her wext merkezê heyatê mi de ca girewt. Ma gerek heme renganî zazakî bîyarî têhet ke zonê ma standardîze bibo û ma yemnon ra xeberdar bî. Hetanî ke statuyê ma çin bo xebata ma de zaf problemî ma vernî de vecênî.”

“Deyîra ‘Hewno Giran’ de ez rexne keno ke mergê ciwanan bîyo çiyêdo bêqîmet. Yew het ra ez diqet onceno ke vatişê qalda biratî, ke bîya pûçe. Çimkî ma çend behsê biratî kenî zî, oncîna bira birayî kişeno. Yew wext bîyo ke heqê merdimê ke esas ê, însan înan rê hurmet nêkeno. Mergê ciwano mergo helal nîyo. Hema zaf rew o. Mergê heme kesî mi rî derd o. Ina deyîre de mesajê mi yew mesajo sîyasî nîyo, însanî yo.”

4

ADIR

Bezrê adir ard rumit
Harbîyaye yi şar xerîb
Vêşna ca û cuyinûn ma
Ca ra zurbê her nêri b’

Zerrê mîyûn yegûn ma d’
Adir qasidûn vêşa
Mîyûn in adir yini d’
Hêvîyê ma pa pêşa

Mîyûn yo tasa zerdi d’
Hêvîyê ma bî adir
Hawar kot mîyûn qasidûn
Pêro pîya lawe pê berî d’

Hêvîyê ma bî awk
Zaf serdin ib sey cemêd
Erzîya sêr adir yin
Kil û adir hûna kerd

M.Arîf Ayçîçek

Şençûş û Dewê Şençûşî

Şençûş qezayê Dîyarbeçirî yo. Dîyarbeçir ra 120 km dûrî yo. Ê çor û xarbdê Dîyarbeçirî ri moneno. 489 km² mintiqaya ci esta. Behr ra 1049 m barc o. Şarqê Şençûşî ri Çermûke, çordê ci ri Sivrîce, xarbdê ci ri Poturge û ewka Feratî, cêrdê ci ri kî Gerger esto. Mintiqa ra Şençûşî mîyon di ewkê Ferat û Çankûş û Mîdî estê. Ê barajê Qereqeya Şençûş ra 15 km dûrî yo.

5

Mehmed Akbaş 1974 de Pîran de ameyo dinya. Kilamvaj, klamnuxtox û klamsaz o. Maya ey kilamê gelêrî vatêne. Mehmedî 1998 de Navenda Çanda Mezopotamya de koma kirdkî ya Vengê Sodirî de dest bi xebata profesyonelê ya muzîkî kerde.

Akbaş, 2001 de albumê Vengê Sodirî yo bi nameyê “Wayîr” de sey solîst, arêkerdax û bestekar ca girewt. Ey eynî wext de semedê qismê şanî yê rojawanî mektebê muzîkî Akademî İstanbul ra burs girewt û uca perwerde bi.

2003 de çarçewaya projeyî “Yollar ve Durak” (Rayîr û Rawestgeh) yê Akademî İstanbul de bi Mercan Dede û Vengê Sodirî ya pîya vecîya sehne. Mehmed Akbaş hem li Tirkîye û hem ji teberî Tirkîye de zaf projeyan de ca girewt û zaf konseran de vecîya sehne.

Akbaş, serra 2005 ra nat bajarê Almanya Köln de ciwiyeno û xebata xo ya muzîkî dewam keno. Hunermend 2008 de bi projeyê xo yê Aryayên Mezopotamyayê ke tede hacetî rojhelatî û rojawanî bi usulî opera, otantik û eksperîmental kilam pêşkêş kerdî. Ey çarçewaya na proje de Wîyana, Köln, Frankfurt û Munîh de çend konserî dayî.

Mehmed Akbaşî albûmanê zafê hunermendanê kurdan de bi due-tanê xo ca girewt. Ey 2009 de albumê kilamanê kurdan yê vîcnayeyan bi nameyê “I Love Kurdish Music” (Ez Muzîkê Kurdî ra Hes Kena) kilama Nîo wende.

Mehmed Akbaş 2011 de albumê xo yê maksî bi nameyê NÎO vet. No albûm elektronik/orient pop o.

Ey Ewropa de zaf cayan de bi muzîsyenan kurdan û ewropayican a pîya konserî dayî û zaf festîvalanê muzîkî yê enternasyonalan de muzîkê kurdan pêşkêş kerd.

Albumo yewin yê solo yê Mehmed Akbaşî bi nameyî PÎA aşma gulana 2012î de sey çut-album Kalan Muzîk ra vecîya. No album de di CDyan ra yeno meydan. Nameyê yew “The Istanbul Session” û ê yê bînî “The Cologne Session” o. No album de zafê kilaman kirdkî yê la çend kilamî zî bi lehçeyanê kurdan kurmancî, soranî û bi tirkî û farsî zî estê. Album de 19 kilamî ca gênê.

Mehmed Akbaşî albumê PÎA de ferasetêko avangart û eksperîmental yê vengî pêşkêş keno ke tede çeşidê muzîkî yê sey elektronîka, world, ambient, orient rock/pop û belcanto bi hosteyî ameyî şuxulnayiş.

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Dewa ma binê Licê de ya. Ma şarê peyê Licê ra vatêne "kirdê corî". Ma het manaya "kirdê corî" bineyke zî yena manaya safekîye la caran zuran, hîle û xurde nêzanê, kesê ciwanmerd ê.

Serranê newayan de gama ke dewlete heme dewî kerdî veng, çend serrî dewa keyê xalanê mi zî veng mende. La dima, destpêkê serranê di hezaran de ancî agêrayî. Nika hemîne dewe de banê rindekî viraştê. Dewe weş şên kerda. Melayê înan zî dewe ra yo.

Rojêk Dîyarbekir de ez rastê melayê dewa keyê xalanê xo ameya. Mi ewnîya, destê yew tutê xo yê panc-şes serreyî girewto, ha wet ra yeno. Ma merheba da yewbînan, hal-xatirê yewbînan persa. Mi dikan ra yew çîps erîna da tutekî, mi çok da, tutek kerd xo verare, mi lewî nayî alişkanê ey wa. Seba ke ez heme şarê dewa keyê xalanê xo ra vana xalo yan zî xalza, coka mi tutekî ra zî va, "Xalza, ti senîn î? Nameyê xalzayê mi çi yo?" Tutekî çîps destê mi ra girewt la seke lal bo, tu vate fek ra nêvejîya. Mi dî pîyê ey va, "Tey

kirdî qisey meke!" Ez bineyke şaş bîya. Mi va, "Qey?" Va, "Kirdî nêzano, tey tirkî qisey bike." Mi va, "Seyda, keyeyê şima dewe de nîyo?" Va "Erê, ma dewe de yê." Mi va, "Nika no tut dewe de maneno û kirdî nêzano?" Melayê mi va, "Ma tey tirkî qisey kenê." Hende boya mi bîye tenge, hende moralê mi xeripîya ke qet mevajîn.

Yew lajê xalê mi esto, emrê xo dorê 60 serran o. Yew lajê ey ke unîversîte de wendêne, di serrî verê cû Newroze de tepîşîya. Nêzdîyê di serran hepisxane de mend. Çendeyêk verê cû texlîye bi. Ez şîya keyeyê înan, mi va ez keyweşî bidî, çimê înan roşn bikerî. Mi ewnîya yew tuteka teqrîben serr û nêman yan diserrîye ha verara lajê xalê mi de. Torna ey a. Hende ci ra hes keno, hende lewan nano pira ke qet mevajîn. Labelê tey tirkî qisey keno. Mi va, "Hecî, qey ti tey tirkî qisey kenî?" Va, "Eyla kirdî nêzana!" Mi va "Pitike dest bi qiseykerdiş kerdo, qisey kena?" Va, "Tena zana vajo baba." Mi va "Eyla madem hema dest bi qiseykerdiş nêkerdo, ti senî zanî ke tirkî zana, kirdî nêzana?" Va, "Bewlî yo, ha tirkî fam kena." Gonîya mi cemidîya. Ez nêşkaya uca vinderî.

Çend rojî verê cû cinîyêka malime Batman ra e-mailê newepel@hotmail.com rê mesaj

şawito. Vana, eke reyna şima Dîyarbekir de kurs akerd, xebere bidîn mi. Ez eşkena rojanê şeme û yewşemeyî Batman ra bêrî Dîyarbekir, kurs bivînî, ancî agêrî bi Batman. Mesajê xo de vana, "Ez kirdkî zana la ez wazena zaf baş wendiş û nuştîşê kirdkî bimusî."

Esas mi name ra texmîn kerd ke kam a. Zemanêk rew, wexto ke wendekar bîye, Dîyarbekir de gege ameyêne mi het. Numreyê telefonê xo zî da. Mi telefon akerd. Zaf şa bîye. Gama ke ma telefon de wina biheyecan qisey kerdêne, cayê aye ra vengê yew tuteke ame mi. Tuteke misêwa vatêne "Dayê, o lajek kom o?"

Mi zî a wayîra vengî meraq kerde. Mevaje ke kênaya embaza min a. Hema hîrêsera ya. Mêdeyê malima embaza mi kurmanc o. La a tuta xo de bi kirdkî qisey kena. Aye telefon da verê goşê tuteke, mi va "Nameyê to çi yo?" Va, "Nameyê mi Asîva ya." Mi va, "Ti rindek a?" Va "E, ej lindek a." Mi va, "Ez rindekan ra zaf hes kena. Ez yena to heeemm kena, qedênena." Asîva va, "Keyê to ho komca?" Va, "Ez yena keyê şima..." Asîva hende şîrin huya-yêne, hende şîrin kirdkî qisey kerdêne ke ez keyfan ra xerîqîyaya.

Dîyarbekir de, mehlaya ma de qet yew tirk çin o. Zafê xo kurdê kurmanc ê, la kirdê ma zî gelek estê. Yanî eke merdim nîsbet bi-

kero, şarê mehlaya ma çarine ra yew kird ê. Melayê camîya mehlaya ma zî kird o. Şarê yew dewa Pîranî yo. Seba ke medresa de wendo zaf weş kirdaskî zano. Qey pêhesîyayo ke ez kirdkî nusena, ma rojname û kovare vejenê. Rojêk rastê mi ame, va, "Dê rojnameyê xo bide mi, ez bivînî." Ma pîya şîyî keyeyê ma, mi çend nusxayê **Newepelî** dayî ci.

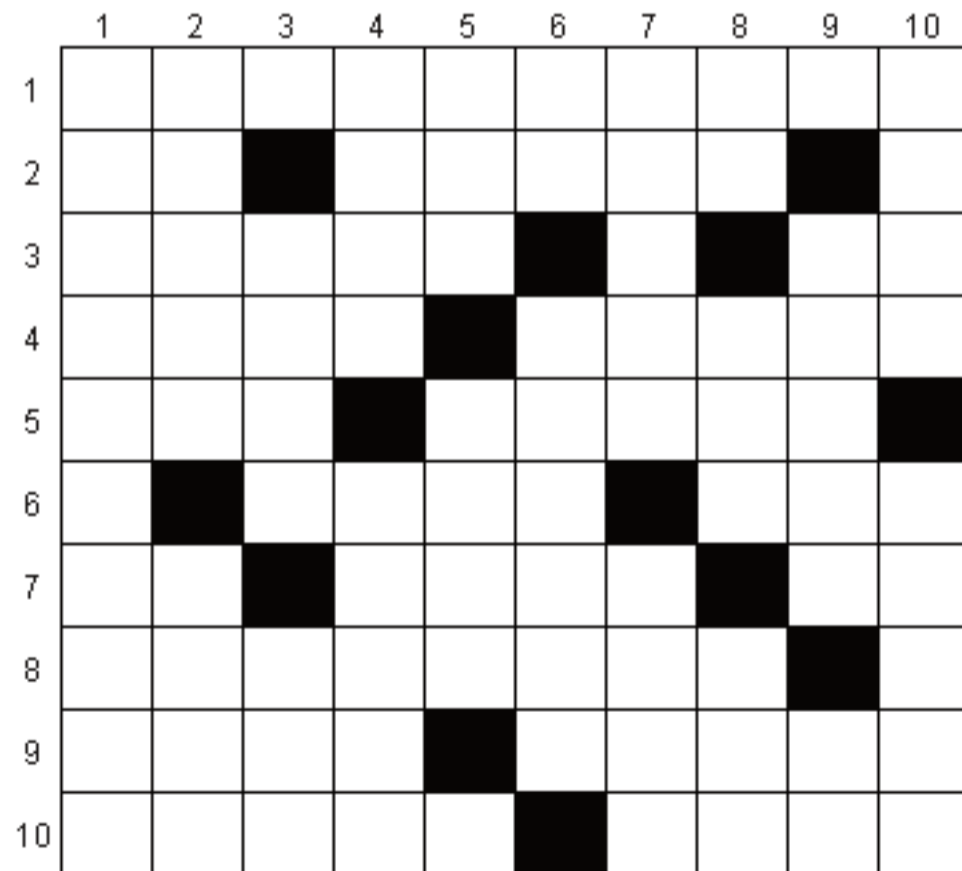
Dima yewna roje ma rastê pê ameyî, va "Mi banderê tercumeyî bike, ez wazena çend metnanê xutbeyî tercumeyê kirdkî bikerî." Ez werîsta mi bi xo yew metnê xutbeyî tercume kerd, mi berd da melayî. Mi va "Xo rê sey emsalî bivîne û ti bi xo êdî tercume bike, ez hetê to kena."

Nê roşanê Hecîyan de serê sibayî rew ez şîya camî ke nimajê roşanî bikerî. Badê ke ma nimajê roşanî kerd, mi dî melayê ma vejîya mînberî ser û sey camêrdan bi kirdkî xutbe wend. Bi kirdkî-yêka zelale, pake. Hende fesîh, hende akerte wend ke kurmancan bîle heme fehm kerd.

Ez reya verên a ke vînena xutbe bi kirdkî (zazakî) wanîyeno. Ez hende şa bîya, hende keyfê mi ame. Mi zana ke heqîqeten roşan o.

*** Mesrefê na hûmara ma de kek Îsmetî İstanbul ra ma rê ardim kerd. Ma ey rê zaf sipas kenê.**

X A Ç E P E R S

CORA-CÊR

- 1) Qezayêka Mamekiye
- 2) Bincuwên, çîyo ke wedaritişê cuwenî de erd de maneno - Daru, derman
- 3) Hacetêka cengî (darêko derg o, sere ra asino pîj esto)

- Mabên, mîyan, beyntar
- 4) Dîkê misrî, elelo - Mîyanê xirîstîyanan de keso dînperesto ke manastiran de maneno
 - 5) Sîya, qer - Qertal
 - 6) Herfê bêvengî yê "lare" -

- Xeml, zîynet, tîtik
- 9) Serra ke ma tede yê, mabênê "par" û "serrêna" de - Linge
 - 10) Batax, hezaz - Aver, eksê "apey"î

ÇEPA-RAST

- 1) Ziwanzano ke tewr verî bi kirmanckî (zazakî) nuştô (1856 de çend metnê ke qeyd kerdê, dima 1858 de neşr kerdê.)
- 2) Mîyanê "sift"î - Recifîya-yîş, recif, lerz
- 3) Keso ke la roşeno - Semedê kesê yewinî zemîrêk
- 4) Manaya "Weylo!" û "Er!" de înterjeksiyonêk (nîdayêk) - Bermayîş, barre

- 5) Ap, dat - Hûmarêk (des û hîrê)
- 6) Berey, eksê "rew"î - Eksê "bin"î
- 7) Surot, çehre, - "Memê ..." (destanêkê kurdan) - Sembolê radyumî
- 8) Îlmê dînî, teolojî
- 9) Yarenîye, heneke, kuşade - Taxim, koma ke eynî xebate pîya kena
- 10) Gelo, derê, eceb - Çerçî, keso ke dewe bi dewe gêreno û çîyo hurdî roşeno

Çîyo ke bîyo, weqîet

- 7) Aqilê xo de girewtîş, hişê xo de girewtîş; çîyêk wendiş yan goşdarîkerdiş ra dima aqilê xo de girewtîş - Çengal, tîrîya kilmeka ke pê karê munitîşî beno

8) Sembolê ranyumî - Layê pirçî/peşmî -

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	B	A	R	K	E	R	D	E	N	A
2	A	L	I	Ş	K	E	■	T	A	W
3	T	E	K	■	E	S	T	A	R	E
4	E	T	E	G	■	T	A	R	Î	■
5	Y	E	■	A	L	I	M	■	N	A
6	Î	■	Ê	M	Î	Ş	■	Ç	Î	K
7	■	E	R	E	B	■	B	E	Y	E
8	A	R	E	■	A	R	Ê	K	E	R
9	T	E	■	A	S	A	L	A	■	D
10	E	Y	A	M	■	M	E	L	Ş	E

Emserr 22 Kitabê Kirdkî Weşanîyayî

Emserr, yanî destpêkê serra 2012 ra hetanî nika bi kirdkî (zazakî) 22 kitabî çap bîyî. Nê kitabî ban ra 6 hebî hetê Weşanxaneyê Vateyî ra, 4 hebî hetê Weşanxaneyê Roşna ra, 3 hebî hetê Weşanxaneyê Arya ra çap bîyî. Nînan ra Weşanxaneyê Roşna emserr newe dest bi weşane kerdo.

Kitabê ke weşanîyayê babetanê sey şîre, hikaye, roman, çarnayîş, folklor û ziwani ser o yê. Serra 2012 de kitabê ke bi kirdkî (zazakî) çap bîyê nê yê:

1) Turan Erdem & Orhan Erdem, Dersên Zuwanê Kurdi-Zazaki û Soniki (Türkçe Açıklamalı Kürtçe Dil Dersleri -Zazaca Ve Hikayeler), Arya Yayıncılık, İstanbul, 2012 (2.baskı), 240 rîpelî

2) Fahri Ergun, Zuwan Vinîbose, Weşanên Arya, İstanbul, 2012, 240 rîpelî

3) Medet Can, Hêgayo Bêwahêr, İstanbul 2012, 64 rîpelî

4) Medet Can, Barkerdena Zerrî, İstanbul 2012, 288 rîpelî

5) Roşan Hayig & Brigitte Werner, Zazaca-Türkçe Sözlük - Türkçe-Zazaca Sözcük Listesi, Tj Yayıncılık, 2012, 448 rîpelî

6) Nurettin Durman, Tjbazî, Tirkî ra Zazakî: Hasîp Bîngol, Erguvan Yayınevi, İstanbul, 2012, 80 rîpelî (Tirkî & Zazakî)

7) Prof. Kadrî Yıldırım & İbrahim Bîngol & Roşan Lezgîn, Edebîyatê Kirmanckî ra Nimûneyî, Weşanê Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ciwîyenê ya Unîversîteya Artuklu, Mêrdîn 2012, 694 rîpelî

8) Xidirê Başî, Gula Xizirî, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2012, 132 rîpelî

9) Sîyamend Mîrwanî, Kal Mûsênî Zeydûnû (Folklorê Mîyaran ra), Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2012, 124 rîpelî

10) Mehmûd Nêşite, Çakêto Sipî, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2012, 120 rîpelî

11) Alî Beytaş, Şaîsmayîl (Estanikanê Gimgimî ra), Weşanx-

aneyê Vateyî, İstanbul, 2012, 140 rîpelî

12) Akman Gedîk, Roj Ma De Şewle Dano, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2012, 40 rîpelî

13) Alî Aydın Çîçek, Sayê Marû (Estanikanê Xinis û Tekmanî ra), Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2012, 144 rîpelî

14) Bîlal-Feqî Çolîg, Mewlîde Peximbêr -Qey Tutonê Zazon-, Dîwan, İstanbul, 2012, 44 rîpelî

15) Alan Dilpak & Lerzan Jandîl, Xiznaya Çekuyan 1 (Deutsch & Kirmanckî), İnstitûtê Ziwan û Kulturê Kirmanckî (Zaza) - IKK e. V., Berlîn 2012

16) Alan Dilpak & Lerzan Jandîl, Xiznaya Çekuyan 2 (Deutsch & Kirmanckî), İnstitûtê Ziwan û Kulturê Kirmanckî (Zaza) - IKK e. V., Berlîn 2012

17) Bedriye Topaç, Bero Sûr, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2012, 72 rîpelî

18) Roşan Lezgîn, Tarîyîya Adirî de, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2012, 80 rîpelî

19) Roşan Lezgîn, Dersê Ziwanî, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2012, 128 rîpelî

20) Roşan Lezgîn, Binê Dara Valêre de, Çapa Hîrêyine, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2012, 72 rîpelî

21) Wedat Kaymak, Welîyê Hediki (Peyyê Şêx Seîdî) û Ez Qelbînij, Arya Yayıncılık, İstanbul 2012, 100 rîpelî

22) Mikaîl Aslan, Repertuar - Kîlamê Çemî/Nehir Şarkıları-, Tj yayıncılık, İstanbul, 2012, 119 r. (Tirkî & Kirmanckî & Kurmanckî)

Kitabê "Kurdî-5 Zazakî" ke seba dera weşnîta hetê akademîsyenanê Unîversîteya Artuklu ra amade bîyo, seba ke hama sey kitabî çap nêbîyo tena sey dosyaya PDF keyepelê Wezarete Perwerdeyî de weşanîyayo, daxilê lîste nîyo. Eke no kitab zî sey e-kitab qeub bibo, kitabê kirdkî yê ke emser weşanîyayê hûmara înan resena 23 hebene.

Hûmara Hewtine yê Şewçila Vejîya

Hûmara hewtinê yê kovara edebî hunerî Şewçila vejîya.

Nuşteyê edîtorî yê na hûmara de wina yeno vatiş: "... çîyo ke hetanî nika wina zaf zelal aseno, kovara Şewçila reyde veng û rengê cinîyan edebîyatê ma de wina pêt cayê xo girewt. Nînan ra sere de Bedriye Topaç, dima Şeyda Asmîn, Nadîre Guntaş Aldatmaz, Zerîn Azrawa... Nê edîbanê ma yê cinîyan edebîyatê ma de edî nameyê xo ebedî da nuştîş. Mesela, hikayeyê Bedriye Topaç yê ke Şewçila de weşanîyaybî sey kitabê tewr verên yê hikayeyan yê yew cinîya kirmance bi nameyê **Bero Sûr** weşanîyayî. Dosyaya hikayeyan yê Şeyda Asmîn zî amade ya. İnşalah ma do kitabê hikayeyan yê na edîba ma ya delale zî nêzdî ra biweşanîm. Dima dosyaya Nadîre xanime, yê Zerîne zî amade benê.

Tu çîyêk tesaduf nîyo, xo rê bi xo nêbeno. Nê heme bi kede benê, bi perwerde benê, bi têkilîyêka daîmî û samîmî benê, bi eleqe û israr benê. Bi fedakarîye, bi moraldayîş, bi konsantrekêrdîş, bi heskerdîş benê. Ma herf bi herfe, çeku bi çekuye, cumle bi cumle, paragraf bi paragraf pîya aver şîne..."

Edîbanê cinîyan ra teber, Şewçila reyde gelek edîbê neweyî yê camêrdî zî beşdarê karwanê edebîyatê ma bîyê. Mesela, dosyaya Umer Faruq Ersozî yê hikayeyan amade ya. İnşalah nêzdîye ra weşanîyena.

Na hûmare de Şeyda Asmîn, Hacer Petekkeya, Zerîn Azrawa, Bedriye Topaç, Nadîre Guntaş Aldatmaz, Adir Tilistone, Alî Aydın Çîçek, Umer Faruq Ersoz, Newzat Valêrî, Dilo Bargiran û Rohelat Aktulumî eserê xo dayê weşanîyîş. Nînan ra teber, yew hikayeya edîbê namdarî yê lehçeya kirdaskî Rojen Barnasî ra yew zî hikayeya Ahmet Sayî tirkî ra tercume bîyê. Ancî mamosta Ehmed Kirkanî mulemmaya Exmedê Xanî û mulemmaya Ehmedê Xasî dayê têver.

Na hûmare de yew zî roportaj esto. Bedriye Topaç şair û hikayenuştoxê ma Alî Aydın Çîçekî reyde yew roportaj kerdo.

Bibîn abone, Şewçila biwanîn, bidîn wendiş. Şewçila çilaya şewa edebîyatê ma ya.

Ferhengek

amaye (n): gelecek
bezre (n): tohum
bonderbîyayîş (n): alışma
destpêk (n): başlangıç
emza (n): halaoğlu
gelêrî: geleneksel; halka ait olan
golale (m): böcek
mewzû (m): konu
misêwa: sürekli
nemekîyayîş (n): edebile-meme

pêt, -e: saxlam; sıkı; güçlü
pit, -e: bebek
roşanê Hecîyan (n): Kurban bayramı
seracêr, -e: yokuş aşağı
şabîyayîş (n): sevinme
şeme (n): Cumartesi
şibake (m): küçük pencere
tut, -e: çocuk
viyarte (n): geçmiş
weşanîyayîş (n): yayımlanma
weşanxane (n): yayınevi
xalza (n): dayioğlu
yewşeme (n): Pazar

Mehmed Akbaş: “Mergê Ciwanan Helal Nîyo”

-Vengî to bas o, ti kilamanî xo sey opera wanenî. No yew tercîh o? Yan zî semedo ke vengî to wina yo, ti wina wanenî?

Mehmed Akbaş: Deyirbazîya opera yew branşo xususî yo. Mi mekteb de stîlê vengê rojawonî (belcanto) wendo. No semed ra tesîrê opera vatişdê mi ser o esto. Ez muzîkê xwu de teknîkê belcanto yî xwu dest de tano ki ino zî zengînî dano muzîkê mi. Ino tercîhê min o. Karakterê vengê mi zî inaye ser şono.

-Ti kilamûnê xo sinî vîcnenî, ti bi xo beste zî virazenî û tekst nusenî?

Mehmed Akbaş: Albumê mi “PIA” de newês deyîran ra des hebî mi beste kerdî. Vateyê heşt deyîro mi bi xwu niştê. Inê pêru zazakî yê. Be xêrbey inênû mi şîrê Furoxê Feruzzad û Fuzûlî zî beste kerdî. Vateyê deyîra “Dildar”î ke Kawa Nemirî ništa, muzîkê aye zî yê Dr. Ahmed Kayayî yo. Deyîra “Xêr Ama” mi Resûl Sarigûlî (Ozan Welî) ra girewta. Vateyê deyîra “Şadî” ki muzîkê xwu fariskî yo, ombazê mino delalî Celîl Kayayî ništa.

Her deyîra mi heyatê mi ra yew dewr ana çiman ver. Deyîrê ki mi kerdê albumê xwu, tercumanê zerrîya min ê. Ez xwu tede veyneno. Ez deyîronê xwu de hikayeyanê huzn, eşq, nasname, hesrete û xwu ra cêrveynanîş ifade keno.

-Ti kilamanî folklorîkan sey otantik vanî, yan ti melodîya înan, tarzî înan bedilnenî? Hawayo ke mi teqîb kerd, ti tayê kilaman sey otantik niwanenî, ti hem kilamanî gelêriyan, hem zî klamî ke hozananî bînan wendî, ti sey tarzê xo wanenî? Ti no derheq de wazênî se vajî?

Mehmed Akbaş: Eger yew muzîsyen yew deyîra verênî waneno, hetê zonî ra gereka şîweyê a mintîqa raşt, bêqusur vaco. Muzîkê zazakî de mi gore na yew meselaya muhîm a. Çend mi dest ra yeno ez dîqet keno.

Yew het ra ez yew deyîrbaz o, ez ki deyîro vano ez wazeno ke rengê xwu bida na deyîre, stîlê xwu de veco meydan. Eger ez deyîronê verêno û deyîronê muzîsyenonê bîno newe ra vano, gerek ez karakterê xwu bido aye û xwu rê mal biko. Ez qayîl nîyo yew deyîra verêne sey versiyonê verênî vaco, yon zî tekrar biko, mi gore luzum nêkeno ez newe ra vaco.

-Mi to ra kilama Xetî Aşîkûn “Aşm vecîyena aşma zerdî” goşdarî kerde. Mi na kilame Adena de keyê Xetîbî de ey ra goşdarî kerdbî û qeyd kerdbî. La ti sey Xetî nivani, hem tayê qalî cîya yî, hem zî usulî vatişî. Ti sey opera wanenî. Gelo ti wexto ke yew kilama gelêri genî, ti yew versiyon genî aye wanenî, yan zî çend versiyonan danî têver û înan ra yew sentez virzenî? Ti xo ra çiyê kenî mîyan?

Mehmed Akbaş: Deyîra “Leyla” heyatê mi de yew cayo muhîm gêna. “Leyla” yew deyîra verên a ke ezo ke doman bîyo, mi dapîra xwu ra goştarita. Vengê dapîra mi ra goşanê mi de menda. Na deyîre kulîyatê deyîranê Xarpêt, Çewlîg û Pîranî de yew deyîra zaf nomdar a. Wext ki mi ina deyîre hadire kerdî, verê hemini mi dramaturjî vet orte. Nêzdîyê vîst versiyonan ra mi yew sentez viraşt.

Vatişê ina deyîre stîlê opera de nîyo. La rengê stîlê “belcanto”yî (Şan tekniği) tede esto. Mi waşt ke ez stîlê xwu ra soundêkê modernî de aranje biko.

Roportaj: Seyîdxan Kurij

-Kilamî otantikî kirdkî, benî zafveng? Yanî zaf vengbîyayîşî rê minasib î?

Mehmed Akbaş: Muzîk de sînor çin o. Heger merdim biwazo şeno heme tewir muzîkî îcra biko.

-Tesîrî kam dengbêjî yan zî hozanî to ser o esto?

Mehmed Akbaş: Çi tewir muzîkê ki weşbê mi şono ez goştareno û tesîrê pêrini mi ser o esto.

-Ti kilamanî mintîqayanî bînan zî, mesela Çewlîg, Gimgim, Dêrsim, Sêwregî vanî?

Mehmed Akbaş: Hawayo ki mi va, ez xeyret keno ke heme renganê zazakî bîyaro têhet û deyîronê verênon de zî fekê mintîqayo raştaraşt orjînal vaco. La deyîrê ke ez bi xwu niseno ez wazeno ke yew zono standard de veco orte ki her kes fam biko.

-To albumî xo yo peyên “PIA” sey di albuman yew rey de vet, çira?

Mehmed Akbaş: P!A di produksiyonan ra yeno meydan. “The Istanbul Session” serra 2010 de formatê yew CD de gereka biveciyaynî. Fîrmaya ke ma îrtibat de bî, album zaf eksperîmental veyna û nê endîşeyanê populeran ra teqsîr kerd ke albumî biveci. La mi zonayni ke karê mi karêko erjaye wo û çî ray qîymetê xwu ra çiyê vîni nêkeno. Ez qayîl nêbiyo ke in konseptê albumî xirab biko. Badê mi dest pêkerd albumê “The Cologne Session” hadire kerd. Albumê “The Cologne Session” formatê orient pop/rock de nîyo. “The Istanbul Session” zî formatê elektro-ambient, belcanto de yo û nêzdîyê eksperîmentalî yo.

-Cuya to ya hunerî de cayî albumî P!A çî yo? Ti xo nika senî yew merhale de vînenî?

Mehmed Akbaş: Ez înan keno ke P!A muzîkê kurdan de yew rîpelo newe akerdo. Çimkî inê albumê xwu de tarzê verênê ke estê mi tekrar nêkerdî, mi rîzîko girewt û yew soundo newe cerebna. Hewayo ke P!A yew rêza berze ra kewto lîsteyonê muzîkê dinya, ino zî muzîkalîteyê P!A nîşan dano. Yanî dinya inkey muzîkê kurdî P!A ra zî goştarena. Sayadê P!A ra muzîkê kurdan welatonî dinya de radyoyan reyra keyanê goştaroxo reseno.

Hetanî inkey, çend mi dest ra ame ez xeyalanê xwu dima şîyo û mi heyatê xwu de muzîk ra vêşêr sewbîna çî nêwaşt. Yanî muzîk her wext merkezê heyatê mi de ca girewt. Mi P!A reyra hema newe dest pêkerdo û ez înan keno ke eger îmkanê mi bibî ez şeno karanê erjîyayan veco orte.

-Nê demanî peyênan hunermedî kurdan,

grûbî muzîkî kurdan zaf festîvalan de ca genî, sebebî nê alaqa yî çî yo?

Mehmed Akbaş: La çî heyf ke muzîsyenê ke şênî muzîkê ma festîvalanê cîhanî de temsil bikî zaf çin î. Wexto ke fîrset kiweno ma dest, ma zaf alaqa oncênî xwu ser, çimkî şar muzîkê ma zaf nêşinaseno. Muzîkê kurdo zaf bakîr mendo. Ina kêmasîya muzîsyeno tena nîya. Dinya ser o statuyê ma wo sîyasî çin o, dewletê ke ma resmîyet de mensûbî yîn î (Tirkîya, Îran, Îraq, Sûriye) muzîkê ma rê wayîrey nêkenî, xwura ino zî yew ihtîmal dîrî yo. Ay semed asil wezîfeyo giran yê sazgeyanê kulturî yê kurdon o. Xebata min a xususî tena qîm nêkena. Eger ez paşte bigîro, ez şeno vengê kurdon serkewtişî reyra dinya biresno. Bê xêrbey mi zaf ombazê ma yê hunermendî estê ke şênî inê wezîfeyî bîyarê ca. Ma rê tena paştî û xebata dîplomatîke, lobi lazim o.

-To welat de dest bi muzîkî kerd û cuwa pey ameyî Almanya. To Almanya de senî xo rê yew ca akerd? Tîya de awantajî û deza-wantajî to çî yî?

Mehmed Akbaş: Mi Almanya de xwu rê yew cawo pêt viraşt la zaf rehet nêbi. Ezo ke newe amewo încâ, mi almankî nêzonaynî. Hewna zî mi muzîsyeno reyra îrtibat rona û mi xwu rê yew grûbe arde meydan. Mi xebata xwu keda şexsî reyra ramiti. Afîşê xwu zî kuçan de mi bi xwu dêsan ra leqnayî. “Ar-yayê Mezopotamya” projeyê min o verên bi. Ma muzîkê fusion arde orte. Ma jazz, klasîk û formê muzîkê ma yo gelêri ardî têhet. Konsero verên de salone feka-fek pîrr bîye û ca çin bi ke şar bironîşo û zaf kes teber de mend. Ê inê konserî mi rê zaf berî akerdî, qewete da mi. Mi Almanya de karîyerê xwino solo performanson reyra aver berd. Awantajê ma încâ de zaf î. Kurdîya ma, ma rê problemo nevêcena. Ma încâ de hîna azad î. Ma heme ca de şênê konser bidî, xwu ifade bikî.

-Ti kilama xo ya “Hewno Giran” de mesajo politik zî danî? Ti tîya wazenî se vajî? Çira hewno giran?

Mehmed Akbaş: Ina deyîra xwu de ez rexne keno ke mergê ciwanan bîyo çiyêdo bêqîmet. Yew het ra ez dîqet onceno ke vatişê qalda biratî, ke bîya pûçe. Çimkî ma çend behsê biratî kenî zî, oncîna bira birayî kişeno. Yew wext bîyo ke heqê merdimê ke esas ê, însan înan rê hurmet nêkeno. Mergê ciwano mergo helal nîyo. Hema zaf rew o. Mergê heme kesî mi rî derd o. Ina deyîre de mesajê mi yew mesajo sîyasî nîyo, însanî yo.

-To Köln de semedê albumî xo “PIA” yew konser da, alaqa senîn bi? Alaqa yê otorîteyan yan zî derûdorî dinyaya muzîkî derheqî nê albumî de senîn a?

Mehmed Akbaş: Aşma gulane de, çarçewaya festîvalê Sommer Blutî de, mi yew konser reyra albumê xwu da şinasnayîş. Konser zaf serekewte vîyert. Nor-dorê cematê World Musicî ra zî mi zaf reaksiyonê pozîtîfî girewtî. Ez wazeno ki inaye zî vajo, P!A aşma payîzê peyênî de rêzda 11. de kewto lîsteyê World Musicê Ewropa. Ino zî îşaret dano ma ki endîşeyê fîrma bêsebeb bîyî. Wir di CDyan ra deyîrê mi radyoyanê İngilistan, Spanya, Katalonya, Polonya, Almanya, Slovakyâ û sewbîna welatonê Ewropa de ponc deyîrê mi yêni goştaritiş.

Dewamê xo: r.5 >>>

>>>

-Îmkanî to estî ke ti mîyanê şarî ra kilaman arîyêdî, dêranî kuhunan bîyarî werte, yan kesî ke to rê ardim bikirî, dêranî folklorîkan bidê to estê?

Mehmed Akbaş: Hetanî inkey mi xwu gore deyîrî arê kerdî. La ino yew karo profeyonel nêbi. Onasar yew kar de merdim gerek westa bo û xwu rind hadire biko. Semedê onasar yew karî rê îmkânê rindî lazim î. Eger teber ra paşt û ardim bêro, ez zaf memnûn beno.

-Nika çi xebata to esta, naye ra tepîya ti wazên se bikirî?

Mehmed Akbaş: Inê rocon de ez wazeno ke hem welat de hem zî Ewropa de yew turne reyra albumê xwu P!A bido şînasnayîş. Ez inkey in karî ser o xebetêno.

-Nê serranî peyênan de qismî muzîsyenan kilamanî şarî sey pop, rock, caz, ûsb. vanî. Ti bi pêroyî eşkenî no derheq de se vacî?

Mehmed Akbaş: Ez zaf pozîtif veyneno. Hetê muzîkalîte ra karêko erjaye vecênê meydan. La hetê zonî ra zaf lokal manenê. Ma gerek heme renganî zazakî bîyarî têhet ke zonê ma standardîze bibo û ma yemnon ra xeberdar bî. Muzîkê zazakî rê onasar xebate lazim a.

-Ti kum hacetanê muzîkî cinenî?

Mehmed Akbaş: Ez sehne ser o enstruman nêceneno. La keye de ezo ke xebityeno pîyano xwu dest ra dano. La ez zaf profesyonel nîyo.

-Ti nika halê muzîkê kurdî sinî vînenî?

Mehmed Akbaş: Xususî imsar zaf albumê neweyî vecîyayî. Ino zaf pozîtif o. Stîlê neweyî zî vecênî û muzîkê kurdo kategorîze beno. Hewayo ke mi va, hetanî ke statuyê ma çin bo xebata ma de zaf problemî ma vernî de vecênî.

-Têkilîya mîyanê hunermendan û polîtîka de vînayê to çî yo. Sey mîsalî tayê hunermendî girêdayê yew partî yê û a partî musade nêdo, nêşinî program nêvirazenî. No derheq de vînayê to çî yo?

Mehmed Akbaş: Miletê kurd hetanî inkey zaf polîtîze bîya. Ma zî mensûbê inê miletî yê û ma zî polîtîze bîyî. Ino zî çîyêko normal o. La her kes tercîhê xwu ra mesûl o, munasebetê xwuno sîyasetî ez beylî keno. Ez zî wayîrê yew wijdanî yo. Wazen ez biwazo, wazen nêwazo ez sîyaset ra dûrî nêvindeno. Inê rocan de rojeva sîyasî heyatê ma ser o zaf tesîr keno. Remayîşê ma çin o, ma mecbur alaquadar benê. Hetanî inkey yewêk reyra problemê mi çin bî û çin ê zî. Hetanî inkey mi senatê xwu serbest îcra kerd.

Mehemed ÇELÎKTEN

Şençûş qezayê Dîyarbeçirî yo. Dîyarbeçir ra 120 km dûrî yo. Û çor û xarbdê Dîyarbeçirî ri moneno. 489 km² mintiqaya ci esta. Behr ra 1049 m barc o. Şarqê Şençûşî ri Çêrmûke, çordê ci ri Sîvrîce, xarbdê ci ri Poturge û ewka Feratî, cêrdê ci ri Kî Gerger esto. Mintîqa ra Şençûşî mîyon di ewkê Ferat û Çankûş û Mîdî estê. Û barajê Qereqeya Şençûş ra 15 km dûrî yo.

Wextê Împaratoreya Osmanî ri Şençûş safî cayê ermenîyo vi. 1915 de tehçîrê ermenîyo ra hetani newe, jû çilîse û jû qelaya ermenîyo menda.

Şençûş verî qezayê Elazîzî vi, dima bi ê Dîyarbeçirî. Incûr û incîmînê Şençûşî bol namdarî yê. 37 dewê Şençûşî estê. 30 dewê ci zaza yê, 7 dewê ci tirçî yê.

Nê dewê tirçîyo verî dî-ri (2-3) teney vi, dima bî 7 teney. Mîsal, dewê Aktaş û Çeleşo Salwas ra vejîyayê.

Dewa Qeteko ra Yilmazê Kejaleko vatê ki: "Nê dewê tirçî, wextê tehçîrê ermenîyo 3 dewî vî. Nê 3 dewî kî, dewletî tirçîyo mîyon ra ardî. Dima mardûmê ci vera vera bî bolî û bî 7 dewî. Cayê verînê nê tirçîyo rindê nêzonîyeno ki dewletê ça ra ardê."

Dewa Polato ra Mûsayê Loqî vatê ki: "Verî mîyonê Şençûşî pêro cayê ermenîyo vi. Ma zazay bolê ci dewondê Şençûşî rê mendê. Dewletê, nê ermenîyo ra jû şew ri 800 mardûm eşt dudenondê inçoyî. İyê ki pey ri mendî, jê-jê xo rê rema, jê-jê kî mend û ma mîyon di vîni bi (asîmîle bi)."

Vatişê nê di mardûmo rindê raşt mevo se kî, raşt ra bol nezdî yo. Şarê ma bolê ci ona zono.

Handere, Hîndîbaba, Înceawut (Üçpınar) û Yenîce, nê çar dewî zaza yê. Feqet zûwendê ma ri nomey ci no tirçî vajîyeno. Eki nomey nîno verînî rindê zonaye kes esto se, ma rê birêşê.

Ferhengek

baraj: awbend (n)

barc: berz, -e

bol: zaf, -e

Cazo: Gazo

Çeleşo: Keleşo

Çilîse: Kilîse

çor: cor, -e

dewo: dewan

Dîyarbeçir: Dîyarbeçir (n)

eki: eke

ewki: awe (m)

incîmîn: hingimên (n)

incûrê: engure (m)

jê/jû: yew

Kundecî: Kundekî

mardûm: merdim, -e

mîyon: mîyan

monayîş: manayîş/mendis

nome: name (n)

pey ri: pey de

raşt: rast

rêşitîş: şawitîş

Şençûş: Şankûş (n)

tirçî: tirkî

verî: verê

vi/vî: bi/bî

zonayîş: zanayîş

zûwen: ziwan

Şençûş û Dewê Şençûşî

Nomey dewondê Şençûşî û zûwenê ci:

Tirçî	zazakî	zûwen
Akbaşak	Çilîse	zazakî
Aktaş	Aktaş	tirçî
Albayrak	Babayo/Xakîyo	zazakî
Arpadere	Cewderey	zazakî
Atalar	Pîro	zazakî
Avut	Awut	tirçî
Aydınlı	Lirni	zazakî
Balcılar	Deşti	zazakî
Çataldut	Mamudo	zazakî
Çaybaşı	Tiryoy	zazakî
Çınarköy	Cazo	zazakî
Değirmensuyu	Adeş	zazakî
Deveboynu	Salwas	tirçî
Elmadere	Denco	zazakî
Geçitköy	Xoy	zazakî
Gökçepelit	Çeliko	zazakî
Güneydere	Kundecî	zazakî
Handere	Handere	zazakî
Hindibaba	Hîndîbaba	zazakî
İbikkaya	Derdere	zazakî
Karakaya	Çilîse	zazakî
Kaynakköy	Lîdo	tirçî
Keleşevleri	Çeleşo	tirçî
Koçören	Bosmon	zazakî
Külbastı	Norşîni	zazakî
Malkaya	Elyos	tirçî
Ormançayı	Qeteko	zazakî
Oyuklu	Mîdî	tirçî
Polatuşağı	Polato	zazakî
Sağtepe	Simaxlû	zazakî
Seferuşağı	Sefero	zazakî
Türkmen	Saladîno	zazakî
Üçpınar	Înceawut	zazakî
Yaygıkonak	Meşûro	zazakî
Yazyagmur	Sersap	zazakî
Yenice	Yenîce	zazakî
Yeniköy	Înçoyî	zazakî

Şêx Mehdî û Nameyê Gedeyî

Şêx Mehdî birayê Şêx Seîdî yo. Sîyaset weş zonayni û şexson de qasê aqilê yini vatê. Zaf çî derheqê yey de vacînî. Şar zaf ameyni cematê yey û çîyon tira persayni. Yew roje, dewicêk yenû şêxî het û vano:

- Şêxê mi, Homayî yew gedê (pit) da ma.

Şêx vano:
- Homa verdû, şima nameyê gedeyî çi panawû?

Mêrik vano:
- Nameyê gedeyî ma Dursun panawû, şêxê mi.

Şêx fikirîno û vano:
- Wa nameyê gedeyî "Vindo" bû, Vindo deha munasib o sey Dursunî.

Hesê BELÊ

Lorîge

**Ding-ding o banî ser o
Rûwen o nanî ser o
Misto wo zanî ser o
Verg bêro Mistoy bero**

**Xalo kutikî hulo loy bikro
Keko tifinge çekero
Linga vergî bişikno
Mistoy ci ra bigîro**

Arêkerdoxe: Hacer PETEKKAYA
Mintîqa: Çêrmuge

Sîya Veyşaniye de Çilaya Azadî

Îdrîs YAZAR

Şewe seracêr ginaya, çilayî şîyê hown a, wext vîyarto, ez ha to rê nuseno Kejê! Teber de yew-yew vengê kutikan yeno û yew-yew çilkê dijne danê şibaka mina berze û qickeki ro...

Verba mi yew dêso kufikî-yaye. Vizêrna yew golale tira kona dîyar, şona heya nême, kufik qarfiyeno, a zî pa kona war. Ez tira ewniyeno, beşirî-yeno, bexîliya mi şona xoverdayîşê aye. Ti mi ra vaca se, ez vano gonîya ke esta gereka seba armancê xo yew xoverdayîş de biba!

Kiştta mi de yew ombaz, ti vanî qey damaranê ey ra gonî ancîyaya, tena esteyê ey mendê. Seke serê doşekê xo de yew çarşef a. Kê vanê filmê ey anto, caxê ey hûmarîyenê. Wexto ke newe amebi, kê vate tene taya reyhanî bi, verara kê pirê nêresanî. Yew serre bena ke ameyo, çar serrî verê cû zewicîyayo. Yew gedeyê ey esto, nameyê ey Welat Dildar. Yew serre hima-hima her roje heya serê sibayî bir-bir, vatinî: "Welat Dildar, Welat Dildar, Welat Dildar..." Înkey hin nameyê xo zî xo vîr ra kerdo.

Qusurê mi meewnîye Kejê! Ti bonderbîyaya mi ra în qeyde mektuban girewtîşî nîya. Mi zî waştinî ê mektubê ke dorma-

10 HEZAR MEHKUM GREVÊ VÊŞANIYE DE XEBERA TO ESTA?

reyê înan veşnaye yo ez tim înan biersawo. Ez se kero Kejê, ez se kero? Mi inkey va, ez tayê çekuyanê xemilnayeyan binuso to rê biersawo. Hewna mi va ti cênîya ê qalan nîya, mi ra kaxita venge zî to rê biyero, ti zerriya mi wanena.

Zuran ra bacê to yeno Kejê! Mi çi rey verba to zurî nêkerda, ez ancî nêkeno. Ewro pancas û di rojî yê ke boya zadî nêameya mi, bêntarê min û pîzeyê mi de çûlîndarî estê. Ez nêmekîyeno vaco la saetê peynî ke qeseba daxnenî ez ha înan de yo.

Înkê qesebaya to ha hawa ra ya, ti înkey tedirgînîya yew milçike de ya. Ez nêzano ke kom luxatî ra yew çekuye bigêro pê paştî bido to. Pîzeyê mi pêç dîyeyo Kejê! Veyşaniye ra ney, nê esrî de semedê zonê xo kê bibî mecburê nê grevê veyşaniye... Ina şermizarîye verde şewe zî murê xo hina kerdo tarî. Bêven-gîya temaşekerdoxan zî mi kişena. Teber de dijne bîya gur, ez vano werekna dijne bidaynê wijdanê însanan ro zî, o cengar tira pank bikerdêne.

Nuşteyê mi ha bedelîyeno,

rêze ha bena çewte, qeleme destê mi de bîya sey sîya arêyî. Halê mi çinî yo, ez ha vengê lînganê mergî eşnaweno, pîrnikanê mi de zî yew boya mexlutîye. Mi in hawa yew merg hindayê serê derzinî heq nêkerdibi Kejê. La ez poşman zî nîyo. Ez hewna biyero dinya, raşt û çewtanê xo ya ancî ez in rayîr ra şaş nêbeno.

Înka binê ranzaya xo de ez temaşeyê vîyareteyê xo keno: Îna bindestî, in gedeyê werwayî, bawko destterikîyaye, dayka mîyanequlize, ti û Berfîna mi. Şima pêro yenê mîyanê mezgê mi de cematkî ronîşenê. Yew tekereko telî ra zereyê mi de geyreno. Eşq, qewxa û veyşaniya mi pêro tēmîyan benê. Mi sondwendibi, ez verba to zurî nêkeno Kejê. Cayo ke kaxite çiqirîyaya hesirê mi bîyê piro. Ez şono, merg ha yeno, ez nêzano la peynîya rayîrî asena.

Ti û Berfîne teyna manenê la ez weş zano ke heya qîyamet ti mi xo vîr ra nêkena. Ti hîrê tenan ver ra ciwîyena, hîrê tenan ver ra fikirîyena û hîrê tenan rê çî pewcena. Ti sifre di

yew legan û hîrê koçikan ronena.

Ge-ge deyîra Lawikî yena serê zonê to:

Hûnî hûnî lawko hûnî
Ez şuwne yo ti gawun î
Ma gay û bizî kerdî tēmônî
Ma taday inî kîlonî
Lawko ti qay xeber nêdanî
Xeber ma monî helay şonî
Helay sibay ti raywon î
Qowm-eşîr to dim ramunî...
Ez kamî r' vaco, kamî r' nêvaco

Cor di yenî bawko o, yew lac o
Ez onca kîbarê xo rî vaco
To mûnda sal xo rî kerda

gaco

Qesbay mi to rî veşena sey towqa saco...

Hesirê mi çar rêz ra yenî. Raştîye de, şîyayeyî mirenê yan mendeyî, ez nêzano. Heqê to gulîstan de zereyê yew koşkî bi, mi yew roje re hetîye nêda to. Mi rê helal bike Kejê. Eke ti helal nêka, ez gan nêdano.

Xemgîn mebi! Cihêzê xo ra fistana xo ya tewr rinde veci pira bigîre, verba dost-dişmenî vindi. Mi ver ra Berfîne sîneyê xo ser ne, zaf lewan pade. Eke bîye pile, xo zona, tira vaco bawkê to tim vatinî: "Sey mêşna mil rakerdiş ra, goştê ganê xo werdiş hîna rind o. Û veyşaniye zî bindestî ra zorêr nîya!"

Şima ameyî mezêlê mi ser zî, ê çîyê ke aşma payîzî ma ra girewtî, yew bi yew mi rê xo de biyarê.

İstanbul, 02.11.2012

Heşt Romanê Zazakî Vîndî Bîyê!

Adem KARAKOÇ

Hesen emzayê min o. Erzeno, erzeno û erzeno...

Mi na cuya xo de zaf merdimî dîyê ke zurî kenê la yê Hesenî yewna çi yo.

Hesen vano, "Eke yew merdim panc deqayan ra vêşêr qîsey bikero, şima bizanê ke zurî keno." La o bi xo mera dest bi qalîkerdiş nêkero, hinî camêrd çinî yo ke ey tepîşo.

Mewzû ferq nêkena! Mavajîm mewzû a ya ke gelo Mars de cuye esta yan zî çinî ya. Hesen dest pêkeno derheqê Marsî de bi saetan teorîyan peyda keno. Eke kê ey nêsi-rasnê, kê vajî belkî Hesen şîyo Mars û apey ameyo.

Herçiqas Hesenê ma zaf birerzo zî zîwanê xo ra zaf heskeno. Û belkî zî coka tewr zaf derheqê zîwanê ma de erzeno.

Mesela, Hesen vano "Mi heta nika hîrê romanê zazakî nuşte û nêzdî ra romanê min ê çarine zî qedîyeno." Ez Hesenî ra persena vana, "Hesen nê romanê to ha kotî yê? Dê bîya ma bi-ewniyê tira hela sinî inî?" Hesen vano, "Xalza tikê sebir bike, wext hima nêameyo ke ti yan zî şarê ma nê romanê mi fam bikero. Key wext ame, ez romanê xo yew 'basin açıklaması' reyra eşkera kena."

Serre 1992, welat de hema ca adir varayêne. Dewlete zor dayêne kurdan û kurdan zor dayêne dewlete. Şaristano ke ma tede ciwîyayêne de ge-ge bi rojan vengê guleyan kêmî nêbîyêne. Tam no wexto adirin de Hesenê ma reyke de vîndî bi. Kesî nêzanayêne se bîyo Hesenî. Yewerî va şîyo ko, yewerî va dewlete Hesen kişt, yewerî va Hesen perrawo şîyo İstanbul. Welhasil erdî va mi Hesen nêdîyo, asmênî va mi Hesen nêdîyo!

Mîyan ra panc serrî vîyartî, Hesen hema zî nêvijîya mey-

dan. Teselîya ma pêrine ey ra kewte.

Serra 1997 de, ez ha keye de, wazena ke televîzyonê ma kurdan de programê zazakî temaşe bikera. Programê zazakî televîzyon de dest pêkerd: Programviraştux sey programanê bînan temaşekaran ra va şima xêr ameyê û meymanê programê xo dayî naskerdiş.

Wî dayê! Ez çi bivîna?

Eke emzayê mi bîyo meymanê programê zazakî. Qirtê mi qerefiya, mi va tamam, keyê ma veşa!

Şima nêvanê ke emzayê mi programviraştux îqna kerdo ke zazakî roman nuseno û waşt ke programê ey de derheqê romanê xo de qîsey bikero.

Emzayê mi yew cita 'gozligê gilorikî' nayê çimandê xo ya û zimbêlê xo zî sey Nitsche veradayê. Programviraştuxê zazakî kêf reyra waşt ke Hesenê ma semedê temaşekaran xo bido şinasnayîş û derheqê romanê xo yê zazakî de qîsey bikero. Hesenî tikêke xo da

şinasnayîş û ana dewam kerd: "Mi hetanî nika hewt romanê zazakî nuşte û romanê min ê heştine zî ça bo ha qedîyeno. Labelê semedo ke ez welat de sîyaset de zaf aktîf bîya, polîsan rojêk eşt keyê mi ser, hewt romanê mi bi no hewa kewtî destê polîsan û vîndî bî."

Sinî ke Hesenî ana qîsey kerd, ez cayê xo de zik û zuwa menda, çend deqayî nêşîyaya xo têwbida. Xora na game ra dima zî mi hindî nêzanayêne ke televîzyon de çina yeno vatene!

Hesenê ma nika ha Amerika de yo. Homa tira razî bo, mi rê ge-ge telefon keno. Tikêke halxatirê mi perseno û vano "Xalza, ez çend profesoranê universîteya Florîda reyde kewta têkilîye ke ma tîya de qismê Zazalozî akerê."

Ez vana "Emza, ez bi na xebra to zaf kêfweş bîya. Labelê gani ti bizanî ke ma paweyê romanê to yê ha!" Hesen vano, "Xalza, ma rê xebata akademiye lazim a, wa romannustîş na game vîndero!"

AWKÊ KAŞÛN

Nota: Serdar Türkmen & M. Goker

Vate û Muzîk: Anonîm

AWKÊ KAŞÛN

Awkê Kaşûn wuşena, lê lê le minê, lê lê le minê
Awkê Kaşûn wuşena, gidî cêr a cor surmelfî ya

Kêynek hunîk a verd şîna, lê lê le minê, lê lê le minê
Kêynek hunîk a verd şîna, gidî cêr a cor surmelfî ya

Desmac' sibay' verd gêna, lê lê le minê, lê lê le minê
Desmac' sibay' verd gêna, gidî cêr a cor surmelfî ya

Duayê Murad' wazena, lê lê le minê, lê lê le minê
Duayê Murad' wazena, gidî cêr a cor surmelfî ya

Howr vîcawo howro tarî, lê lê le minê, lê lê le minê
Howr vîcawo howro tarî, gidî cêr a cor surmelfî ya

Lîyef erzeno sêy tîrmarî, lê lê le minê, lê lê le minê
Lîyef erzeno sêy tîrmarî, gidî cêr a cor surmelfî ya

Waştî mina kêynê şarî, lê lê le minê, lê lê le minê
Waştî mina kêynê şarî, gidî cêr a cor surmelfî ya

Wisar bêro ez biwazî, lê lê le minê, lê lê le minê
Wisar bêro ez biwazî, gidî cêr a cor surmelfî ya

Payîz bêro ez tu berî, lê lê le minê, lê lê le minê
Payîz bêro ez tu berî, gidî cêr a cor surmelfî ya

Qeder bibo ez tu berî, lê lê le minê, lê lê le minê
Qeder bibo ez tu berî, gidî cêr a cor surmelfî ya

Qeder çînê b' ez se kirî, lê lê le minê, lê lê le minê
Qeder çînê b' ez se kirî, gidî cêr a cor surmelfî ya

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

şêlimok (Pîran)
şêlmok (Sêwregi)
tirpa mêrgan (Gimgim)
xerdal (Dêrsîm)
xerdel (Licê)
xerdela bejî (Dêrsîm)
xerdelo awî (Pali)
xerdelo bejî (Çewlîg)
xertal (Dêrsîm)

Kurmancî: acirga, harik, herdel, tivra derewîn, kulînk, xerdelk, xerdelreşk, xertelok
Soranî: gormiz, gormize, şêlim

Goranî: têrpuke, tasewir, tîne giya, winûne giya, witûnê giya, xertele

Latînî: *Sinapis*

Tirkî: hardal otu, yabani hardal

Kurdê Zazayî (1881)

*Laboueurs de Diarbekir. (Kurdistan) G132932
Kurdes Zazas.*

Laboueurs de Diarbekir (Kurdistan) Kurdes Zazas
Rençberê Dîyarbekirî (Kurdistan) Kurdê Zazayî

Çime: Mission scientifique de Mr Ernest Chantre, sous-directeur du Museum de Lyon, dans la Haute Mésopotamie, le Kurdistan et le Caucase / Photographies de Mr le Capitaine Barry - 1881
(<http://gallica.bnf.fr>)

KAYÊ MA

TIRÊZ

Ez eşkeno vajo ke no kay kayêkê zaf kehen o. Kay hem dîqet hem aqil hem pratîk hem zî stratejî wazeno. Kaykerdişê kayî zaf zehmet nîyo la gereke merdim hayîdar û zekî bo.

Seba kaykerdişê kayî cayêkê duzî de bi boyax, bi komir, bi pel yan zî bi çiyê winasîyan yew çargoşe virazîyeno. Tepîya mîyanê nê çargoşeyî de nîşanê zêdekî virazîyenê û mîyanê çargoşeyî de çar hebî çargoşeyî yenê meydan. Kay bi di kesan kay beno. Her kaykerdox wayîrê hîrê hebî kerrayê qijkekan o. Bi rizayê kesî dore yena bellî kerdene. O ke yewin kay keno, hîrê hebî kerrayanê xo goşeyanê çargoşeyan de, sey waştîşê xo roneno. Kaykerdoxo bîn zî ronayîşê ey ra pey xo rê yew stratejî virazeno û o zî kerrayanê xo roneno. Tîya de kerrayî yewbînan ra cîya yê. Mavajîm, ê yewî sîya, ê bînî sipî yê. Te-

pîya bi dore cayê kerrayanê xo bi qaydeyê goşe bi goşe kaykerdiş bedelnenê. Kam hîna lez kerrayanê xo çepa rast yan zî cora cêr têrêze bikero o yewin beno. Kay bi no qayde heyanaî kaykerdoxî rîncan bibê dewam keno.

Nameyê kayî kerrayanê xo têrêze kerdişî ra yeno. Ca ra ca ferqê telafuzî ra sey, tirîs, tirîz, tirîz ûsn. yeno vatene.

Rohelat AKTULUM
Mintîqa: **Pîran**